

2021

ÅRSRAPPORT

NUNATTA KATERSUGAASIVIA ALLAGAATEQARFIALU

INDHOLD

FORORD.....	4
BEVILLINGER OG HOVEDTAL.....	5
Udstillingsbesøgende	
UDSTILLINGER OG FORMIDLING.....	7
Pop-ups m.v. i hele udstillingsområdet	
Pop-ups m.v. i udstillingsgruppe: ekspeditioner	
Arkivets udstillingsvirksomhed	
Nordboudstillingen	
International Museumsdag	
Grønlands Museumsdag	
PROJEKTER.....	15
Kulturmøder	
Industri og modernisering i det 20. århundrede	
The human Arctic (Mennesket i Arktis)	
Activating Arctic Heritage, AAH	
Andre projekter	
ARKÆOLOGISKE AKTIVITETER.....	18
REGISTRERING OG DOKUMENTATION.....	20
INDSAMLING OG SAMLINGER.....	21
Magasiner og lokaler	
Arkæologiske samling	
Tilgang til arkivets samlinger	
NETVÆRK OG EKSTERNE ORGANISATIONER.....	23
Internationale fora og netværk	
Nordiske fora og netværk	
UDADVENDT VIRKSOMHED.....	25
Anlægs- og bygningsarkivet	
ADMINISTRATIVE SAGER.....	26
Høringer	
Museets tilsyn og konsulentvirksomhed	
National Heritage Ressource Manager	
Arkivets tilsynsrejser og konsulentarbejder	
Sekretariatsbetjening af Grønlands Museumsnævn	
Sekretariatsbetjening af Kulturarvsrådet	

ØVRIG FORMIDLING.....	29
Undervisning	
Presse o.a.	
Publikationer, artikler, éditions m.v	
Oplæg & foredrag	
Papers	
Medarbejdernes deltagelse i møder, kurser og konferencer	
Andre møder	
Anden forskning	
FREDNING OG KULTURARVSBESKYTTELSE.....	34
Projekter	
Fredede bygninger	
Fredningssager på de nordøstgrønlandske hytter, stationer og anlæg	
Afsluttet fredningssag	
Workshop om afrensning af malinglag, samt udviklet vejledning	
BYGNINGER OG MAGASINER.....	37
PERSONALE.....	41
Medarbejdernes medlemsskaber i diverse råd, nævn og udvalg	

FORORD

Det er 300 år siden Grønland blev koloniseret med Hans Egedes ankomst i 1721. For at markere dette havde vi i Nunatta Katersugaasiva Allagaateqarfialu i 2021 en række tiltag, arrangementer og udstillinger og som prægede året. I vores særudstillingsrum som vi åbnede onsdag d. 24. februar præsenterede vi i form af 8 temaer nedslag i Grønlands kolonitid og befolkningens vej mod nationsdannelse. Denne udstilling med undertitlen "Kolonitid, Nationsdannelse, Folket" er også at finde på vores hjemmeside som en virtuel udstilling på grønlandsk, dansk og engelsk, så alle der ikke har fysisk adgang kan se den. Vi har været på i pressen i form af interviews, præsentationer af enkelttemaer, deltagelse i folkemøder, artikler i aviser og andet formidling gennem elektroniske sociale medier.

Efter Grønlands tilslutning i 2014 af UNESCOs Konvention om beskyttelse af den immaterielle kulturarv gik vi i gang med at forberede en nomineringsproces. I 2018 indsendte vi således efter en længere fokus på trommedans og -sang en ansøgning til UNESCO for at få traditionen på dens Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. Dette lykkedes til alles tilfredshed og glæde, da UNESCO under sit årlige møde i Paris d. 15. december 2021 indskrev Inuit Drum Dancing and Singing på listen. Det er lidt af en skæbnens ironi, at det skete i 2021, i 300-året for kolonisationens indtog, hvor trommesang og -dans med kristendommens bandlysning efterhånden forsvandt i Vestgrønland. Skikken levede videre i Avanersuaq og Tunu. Vi kan i dag glæde os over, at traditionen genopblussede i 1970'erne i Vestgrønland, blev revitaliseret og bliver nu praktiseret mere og mere i det grønlandske samfund.

På trods af periodiske restriktioner i forbindelse med covid-19 formåede vi at genoptage aktiviteter og andre gøremål på museum, arkivet og fredningsområdet. Der blev således foretaget tilsynsrejser til kommunale arkiver, besigtigelser, opmålinger, fortidsmindepleje og udgravninger, i særdeleshed omkring Aavississuit-Nipisat og andre steder med efterfølgende afrapporteringer, som du kan orientere dig i. Selvom vi ikke er så stor en institution har vi deltaget i mange udgivelser i form af bidrag til publikationer, artikler, éditions, oplæg og foredrag og har været en del fremme i medierne, og især KNR-radio har brugt vores medarbejdere flittigt. I denne rapport kan du læse mere om andre aktiviteter, der er foregået ved institutionen i årets løb omkring museums-, arkiv- og fredningsvirksomhed. Visse steder en anvendt følgende forkortelser: NA for Nunatta Allagaateqarfia og NK for Nunatta Katersugaasiva. God læselyst!

Daniel Thorleifsen
Direktør

BEVILLINGER OG HOVEDTAL

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv var finansieret med en driftsbevilling fra finansloven 2021 på DKK 13.072.000 hvoraf der gik 11.350.000 kr. til lønudgifter, svarende til 18 årsværk på museet og 7 årsværk på arkivet. Bevillingen til fredning og anden kulturarvsbeskyttelse var på 1.331.000 kr., inkl. personaleforbrug på ét årsværk.

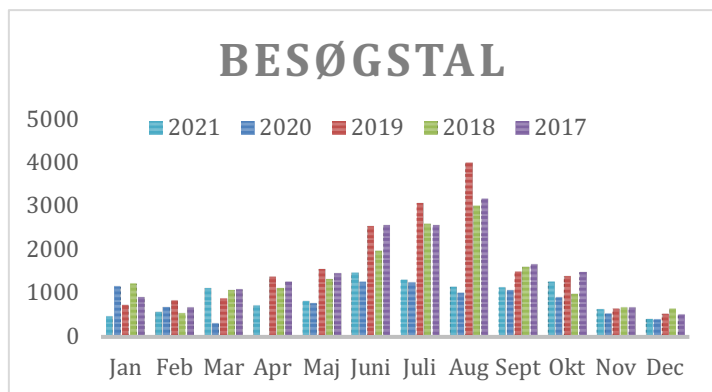
Museet havde en egenindtægt på 692.000 kr. hovedsagelig fra salg fra kiosk, entréindtægter og ved overheads af projektmidler. Arkivet havde en egenindtægt på omkring 225.000 kr. for udarbejdelse og rekvirering af tegningsarkiver.

Siden 2018 har en amerikansk velgører givet NKA en række donationer, senest i 2021 med et beløb på DKK 62.222, som vi har anvendt til forskellige indretninger og modernisering af udstillinger.

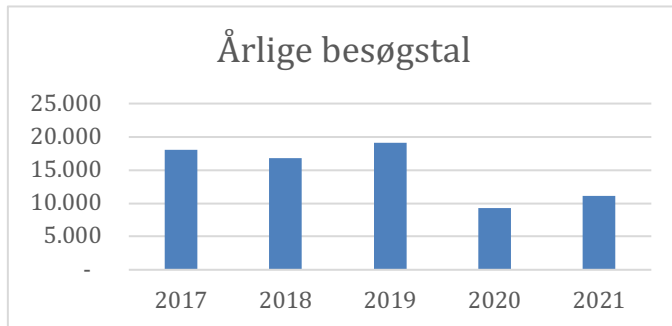
Udstillingsbesøgende

2021	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec	I alt
Voksne	320	369	699	437	475	623	545	454	786	1026	599	351	6684
Børn	146	211	415	283	349	538	248	232	117	246	42	64	2891
Entre						310	525	469	229				1533
I alt	466	580	1114	720	824	1471	1318	1155	1132	1272	641	415	11.108

Udviklingen i udstillingsbesøgende illustreret månedsvis 2017-2021:

Årlig besøgstal 2017-2021:

Besøgstillene viser, at institutionen stadig i 2021 led under coronapandemiens følger med nedlukninger og deraf følgende færre besøgende og entréindtægter. Dog ses en lille fremgang i forhold til 2020.

Hjemmesiden

Ifølge Google Analytics har vi fået i omegnen af 83% nye brugere i det forgangne år, med 17% "gengangere". Tallet er udmålt på den IP adresse man besøger fra, så det er ikke et skudsikkert tal, men der er ingen tvivl om at 300-års konkurrencen har bragt nye besøgende til siden.

I alt har der været 36.115 sessioner, fordelt på 20.020 brugere på vores hjemmeside, som hver har haft en gennemsnitlig varighed lidt over 6 minutter.

Det er fortsat Arkivets kirkebøger, som trækker flest brugere med næsten halvdelen af vores besøgende, efterfulgt af sider om 300-års konkurrencen, søgen efter viden om immateriel kulturarv og praktisk information om museet, som besøgende søger efter.

Facebook

I forhold til tidligere år er der i 2021 en nedgang i besøgende og likes. Dette skyldes uden nogen tvivl manglende interaktion og opslag fra NKAs side, primært på grund af formidlingsinspektørens fravær under barsel, men bestemt også på grund af Covid 19, som gjorde den daglige brug og interaktion mellem museets arbejde og museets brugere svær at opretholde.

Imellem 1. januar 2021 - 31. dec 2021 har der i alt været ca. 4236 besøgende på selve museets facebookside og ca. 23.974 facebookbrugere har sekundært set indhold fra museet i deres indhold. Det er en nedgang på 9,7% i forhold til samme periode sidste år. På samme vis kan vi se at der er en mindre nedgang i likes på vores opslag på 27.

UDSTILLINGER OG FORMIDLING

I 2021 er det 300 år siden, at koloniseringen af Grønland blev indledt. Idag er Inuits oprindelige forestillingsverden udvidet med kristendommens værdier og skikke. Fra at være koloni har Grønland i dag selvstyre og har opnået retten til selvbestemmelse og det grønlandske folk anerkendt i henhold til folkeretten. Kampen for afkolonisering har stort set forløbet ikke-voldeligt. De politiske manifestationer var til tider heftige og hårde, hvor bølgerne gik højt, men det var med argumentet som våben, at slagene blev slået. I dag arbejder en forfatningskommission for en fremtidig grundlov for Grønland. Vejen dertil har været lang og behæftet med mange udfordringer.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv markerede dette 300-års forløb med forskellige tiltag og udadvendte events i årets løb. I særudstillingsrummet præsenterer vi væsentlige nedslag i historien inden for ekspeditions- og missionshistorie, samt nationsopbygning. Særudstillingen vil give et overordnet historisk overview med et blik på fremtiden. Til de faste udstillinger bliver der løbende tilføjet film og pop-up tekster med enkelte genstande.

Særudstilling:

NUNARPUT 1721-2021. NUNASIAATAANEQ. PIORSARNEQ. INUIAAT

GRØNLAND 1721-2021. KOLONITID. NATIONSDANNELSE. FOLKET

Onsdag d. 24. februar var der fernisering og åbning af særudstillingen. Her følger et uddrag af direktørens åbningstale:

"Med særudstillingen vil vi herfra Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu indlede markeringen af, at det i år er 300 år siden, at den seneste europæiske kolonisering af Grønland blev indledt.

Der er sket meget i Grønland siden Hans Egede satte sin fødder i Håbets Ø i 1721. Befolkningen er mangedoblet og blevet mere sammensat. Inuits oprindelige forestillingsverden er udvidet med kristendommens forestillinger. Nogle skikke er erstattet med andre skikke. I dag er den oprindelige fangerkultur blevet noget trængt i baggrunden og andre erhverv er kommet til. Under kampen mod kolonialismen var også kampen for bevaring af inuits kulturelle værdier og skikke. Grønland er

blevet til et moderne blandingssamfund med noget gammelt og med noget nyt i sig. I dag fremstår Grønland som en ung nation - et ungt demokrati - som er på vej.

Mange af inuits traditioner, værdier og skikke er stadig bevaret, nogle er gået tabt og andre udvikles til stadighed. Sådan har menneskeheden gennem tiden udviklet sig i kulturmøder. Inuits gæstfrihed har været den katalysator, som har banet vejen for den forholdsvis fredelige sameksistens mellem inuit og europæere, der kendetegner vores historie. Gode ting og værdier skal vi bevare og udvikle videre på - andre forsvinder, når det har vist sig at være ufrugtbare.

Og hvorfor sådan en markering af 300-året for kristendommens indførelse og kolonialisme, kan nogle spørge. Dertil må svaret være, at det er vigtigt at vi kender vores historie - uanset om vi bryder os om det eller ej. Vi skal til stadighed lære af historien, hvis vi ønsker et bedre samfund i fremtiden. Vi har derfor også fokus på fremtiden med vores tiltag og særudstillingen som åbner i dag.

Med inspiration fra Augo Lynges bog fra 1931 om 300-året for Hans Egedes ankomst - vil vi gerne have børn til at tegne om deres tanker og drømme om fremtiden - og hvordan de tænker et samfund om 100 år. Vi vil gerne engagere gymnasieelever til at producere futuristiske audio-visuelle frembringelser om deres drømme og tanker om fremtiden. En aktiv brug af historien kan være med til at tydeliggøre og synliggøre vores mål, drømme og visioner for fremtiden.

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu vil i løbet af året sætte fokus på de sidste 300 år med andre tiltag såsom debatskabende foredrag, artikler i aviser og andre aktiviteter. Med åbningen af denne særudstilling indleder vi således markeringen. Vi håber at folkeskolen og andre læreanstalter følger trop med øget historieundervisning, således at historiebevidstheden øges i samfundet. Historieløshed fører alt for let til populisme i samfundet. Med et solidt historisk fundament har vi et stærkere sammenhængskraft som samfund og som nation - og vi vil stå stærkere sammen i vores vej."

Særudstillingen havde følgende 8 underpunkter:

- Kristendommen indføres
- Brødremenigheden i Grønland
- Ekspeditioner og suverænitæt
- Kongemagt og symboler
- Fra koloni til amt
- Perspektivskifte - Forandringens tid
- Fra Hjemmestyre til Selvstyre
- 300 år efter

Kristendommen indføres

Den lutherske kristendom blev introduceret i Grønland med den dansk-norske præst Hans Egedes ankomst i 1721, mens åndemanagerne – angakkut stadigvæk var inuits åndelige vejledere. Den kristne missionsvirksomhed og dansk handel resulterede i en række missions- og handelskolonier. I 1776 oprettedes Den Kongelige Grønlandske Handel, KGH. I 1780'erne var den lutherske kristendom indført på hele vestkysten. Noget tilsvarende skete senere i Østgrønland, hvor den sidste hedning blev døbt i 1921, 200 året efter Hans Egedes ankomst. Den sidste del af Grønland, der blev omvendt til kristendommen var Thule-området. Her blev den 41-årige Nukappiannguaq døbt påskesøndag d. 13. maj 1934 af den vestgrønlandske missionærpræst Jens Olsen.

Kristendommens hurtige udbredelse i Vestgrønland kan i høj grad tilskrives kateketernes virke. Kateketerne var hjælpepræster, der fungerede som præster de steder hvor der ikke var en missionær. Allerede omkring 1800 var alle kateketer grønlandske og i 1848 oprettedes to kateketseminarier i kolonierne Godthåb (Nuuk) og Jakobshavn (Ilulissat). Kateketernes vigtigste arbejde var undervisning i læsning, skrivning, bibelske tekster og bibelhistorie. Indtil midten af 1900-tallet blev den grønlandske skole drevet af kirken med kateketerne som lærere.

Brødremenigheden i Grønland

Grev Zinzendorf blev i 1720'erne leder for flere religiøse grupper i Tyskland. Sammen anlagde de menighedsbyen Herrnhut, hvor Zinzendorf organiserede grupperne i et kristent fællesskab, Unitas Fratrum, bedre kendt som den herrnhutiske brødremenighed. Herrnhuterne ønskede at drive missionsvirksomhed, hvilket Zinzendorfs familiære tilknytning til Dronning Sophia Magdalene af Danmark gjorde muligt.

I 1733 ankom tre brødre fra den herrnhutiske brødremenighed til Grønland for at bistå Hans Egede med at kristne inuit. Den herrnhutiske mission adskilte sig væsentligt fra Hans Egedes ved anlæggelsen af Ny Herrnhut i 1733 i nærheden af kolonien Godthåb. De to missioner lå nærmest i konkurrence med hinanden. De herrnhutiske missionærer lagde vægt på konvertitternes personlige vækkelse og forhold til gud.

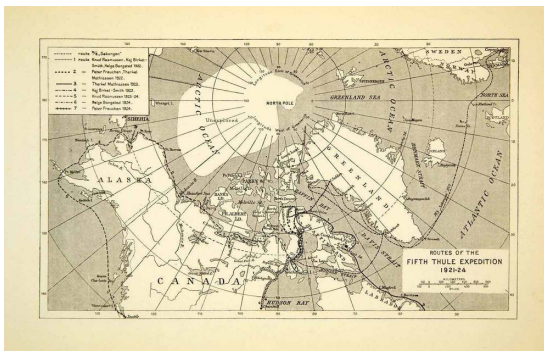
Ny Herrnhut blev, ligesom Herrnhut, inddelt i 'kor', grupperinger, som blev bestemt ud fra køn, civilstatus og alder. De voksne medlemmer af menigheden kaldte hinanden brødre og søstre. Ugifte brødre boede i et fælles korhus, ugifte søstre i et andet, og når de blev gift, kunne de derefter flytte i egen bolig. Kvindernes kor var farveinddelte, hvor de forskellige kor bar bånd om deres hårtop altafhængig af deres tilhørsforhold. Som tiden gik skiftede farvekoderne og vi genkender dem i dag i den vestgrønlandske nationaldragts anorak.

Ekspeditioner og suverænitet

I 1921 satte den 5. Thule Ekspedition ud fra Godthåb (Nuuk) med kurs mod Canada og derfra med slæde mod Beringstrædet. Målet var at finde rødderne til den grønlandske Inuitkultur som ekspeditionslederen Knud Rasmussen selv var født ind i. Efter mere end 18.000 km slædekørsel, indsamling af et væld af beretninger og over 20.000 genstande sluttede ekspeditionen i 1924 i Nome, Alaska.

Den 5. Thule Ekspedition er et eksempel på, at den udenlandske opdagelsestrang i Arktis ikke kun handler om at udforske, men også har et geopolitisk sigte. De danske ekspeditioner i Grønland i starten af 1900-tallet drejede sig samtidig om at opnå kontrol over hele landet. I 1921 gjorde Danmark formelt krav på hele Grønland og resultaterne af ekspeditionerne medvirkede til, at den internationale domstol i Haag i 1933 bekræftede Danmarks territoriale suverænitet.

I fortællingerne om ekspeditionerne er der sjældent fokus på den rolle som grønlandske familier og slædehunde spillede. De grønlandske deltagere muliggjorde de danske og udenlandske ekspeditioner med deres kendskab til det arktiske landskab, teknologi og udholdenhed. Det er i høj grad disse oversete lokale ekspeditionsfolk, at vi kan takke for den indsamlede viden om Grønland og Arktis.

Kongemagt og symboler

Kongehuset og den kristne kirke er højt respekteret og nyder stor popularitet i Grønland. Sådan har det været siden 1721. Kongemagten og kirken, dens symboler og udbredelse går hånd i hånd. Kongen var omgærdet af ærefrygt og blev især i de første 200 år ophøjet til en nærmest mytisk figur. I 1921 proklamerede Danmark sin højhedsret over hele Grønland. Samme år foretog kong Christian X en rejse til Grønland og det var første gang i rigets historie, at en konge besøgte landet.

Her fejrede man 200-året for Hans Egedes ankomst. Her blev der lejlighed til at hilse på nogle af rigets mest hengivne undersåtter. Grønlandsrejsen startede i kolonien Godthåb (Nuuk) d. 9. juli og fortsatte nordpå. Kongen uddelte præmier ved kajakopvisning og gaver blev givet hvor man kom frem. I et tilfælde blev givet en riffel men ellers knive, piber og penge til mændene, små emblemer til kvinderne og legetøj til børnene. Herudover blev der uddelt medaljer og diplomer, overvejende til koloniens danske personale.

Opholdet i Diskobugten blev kraftigt forkortet idet kongeskibet modtog et radiotelegrafisk nødsignal. Fragtskibet S/S Bele var gået på skær ud for Sdr. Upernavik (Upernavik Kujalleq). Kongen så sig nødsaget til at sejle op og assistere ved forliset og måtte derfor aflyse resten af de planlagte besøg i nord.

Fra koloni til amt

Koloniseringen af Grønlands vestkyst blev indledt i 1721 med Hans Egedes ankomst. Østgrønland blev inddraget i 1880'erne og Thuleområdet fra begyndelsen af 1900-tallet. Med den danske grundlovsændring i 1953 blev Grønlands koloniale status brudt og landet kom ind under kongeriget Danmark som et amt. Samtidig ophørte den danske stats handelsmonopol og afspærringen af landet. Den grønlandske befolkning fik dansk statsborgerskab.

Den Kongelige Grønlandske Handel, KGH, stod reelt for administration og styre af Grønland indtil 1908. Herefter blev den centrale forvaltning overdraget til Grønlands Styrelse, som i 1950 blev omdannet til et departement under statsministeriet. I 1955 blev Grønlandsdepartementet omlagt som et selvstændigt ministerium, Ministeriet for Grønland.

Indtil grundlovsændringen dannede de koloniale rammer baggrund for beslutninger, der blev taget vedrørende Grønland. Landsrådet og de koloniale administrative organer kunne foreslå ændringer og nye tiltag, men de endelige beslutninger blev taget i centraladministrationen i København. Efter 1950 blev dele af kompetencen flyttet til grønlandske instanser, men i en lang periode derefter blev udviklingen stadig styret af danske myndigheder i København.

Perspektivskifte - Forandringens tid

Der er de seneste 50 år sket et skifte i måden at se på Hans Egedes ankomst til Grønland i 1721. 250-året i 1971 blev fejret på alle tænkelige måder og bar tydeligt præg af den tætte relation mellem Hans Egede og kristendommen. I 2021 ses Hans Egedes ankomst på en mere nuanceret måde, når 300-året markeres. Der sættes nu fokus på nogle af de begivenheder og samfundspåvirkninger, særligt den politiske udvikling, som var medvirkende til at sætte gang i skiftet fra fejring til markering.

En af de udviklinger var Holsteinsborg-konferencen i Sisimiut i 1970. Her mødtes for første gang unge, spirende grønlandske politikere med de etablerede lands- og lokalpolitikere, samt repræsentanter fra embedsværket. De diskuterede erhverv, skole samt forudsætninger og muligheder for fremtiden. Et emne der fyldte mere end de øvrige var anvendelse af det grønlandske sprog. Der var generelt et ønsket om mere ansvar og et mere politisk uafhængigt Grønland.

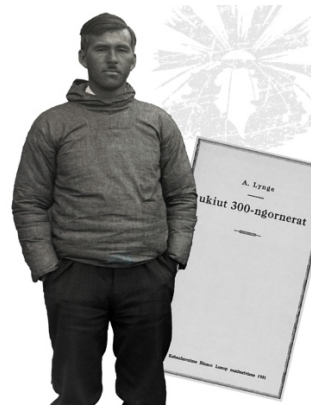
Spørgsmålet om indførelse af Hjemmestyre blev bragt på banen i starten af 1970'erne. Grønlands indlemmelse i Det Europæiske Fællesskab (EF) i 1972, på trods af et grønlandsk flertal imod, var stærkt medvirkende til, at Hjemmestyret blev indført i 1979. Efter en folkeafstemning i 1982, kunne Grønland forlade EF i 1985. Mange områder blev efter Hjemmestyret hjemtaget, og der blev lagt stor vægt på blandt andet fiskerierhvervet samt kultur- og uddannelsesområdet.

Fra Hjemmestyre til Selvstyre

20 år efter Hjemmestyrets indførelse var tiden inde til større justeringer. Der var et ønske om større selvstændighed og økonomisk og politisk uafhængighed. Samfundet havde ændret sig markant og Grønlands muligheder indenfor Rigsfællesskabets rammer skulle undersøges.

Den grønlandske selvstyrekommission blev nedsat i Grønland i 1999 og derefter i 2004 en fælles grønlandsk-dansk selvstyrekommission. Loven om Selvstyre i 2009 indeholdt to afgørende ændringer i forhold til Hjemmestyreordningen. Den ene var at det grønlandske folk blev anerkendt som et folk i henhold til folkeretten med ret til selvbestemmelse. Det andet var overdragelsen af ejendomsretten til undergrunden, herunder råstoffer. Det var et omdiskuteret punkt under Hjemmestyrets indførelse, som den danske regering dengang ikke ville give afkald på. Samtidig blev der åbnet op for Grønlands udenrigspolitiske beføjelser, selvom det ikke er et hjemtaget område.

På Nationaldagen den 21. juni 2009 trådte Selvstyret i kraft.

300 år efter

I 1931 skrev Augo Lyngé en fremtidsroman med sine visioner for landet der omhandler tiden for 300-året efter Hans Egedes landing i 1721. Romanen, som samtidig må ses som en kritik af koloniforholdet og tilstandene i almindelighed, beskrev et driftigt og moderne Grønland. Kolonistyreets forskelsbehandling mellem danske og grønlændere og deraf grønlændernes andenrangsfølelse, elendigheden, uoplystheden og fattigdommen var et overstået kapitel. Augo Lyngé forestillede sig Grønland som et amt som var blevet en åben, rig og ligestillet del af Danmark.

I 1979 indførtes Grønlands Hjemmestyre med eget parlament og regering efter et årti med opgør mod fjernstyring og kolonialisme. I 2009 fik Grønland sin Selvstyrelov som gav selvbestemmelsesretten efter international folkeret. Med undtagelse af varetagelse af egen udenrigs- og sikkerhedspolitik, suverænitetspåstand og dele af statsmagtens forvaltningsområder som valuta-politik og lignende, varetager Grønland i dag størsteparten af samfundets forvaltningsområder.

I 2019 blev Grønlands Forfatningskommission nedsat, der i dag arbejder for en fremtidig grundlov for landet. Vejen fra kolonisationen til selvstyre har været lang og behæftet med mange problemer og forhindringer. Det samme kan siges om frigørelsesprocessen, som er i gang.

Pop-ups m.v. i hele udstillingsområdet

Foruden plancheudstilling i særudstillingsrummet blev små pop-up udstillinger indarbejdet i de eksisterende udstillinger. Dette var i form af tilføjelse af enkelte nye genstande, tekster og illustrationer på montreglasset samt film og billedvisninger på væggene.

De områder hvor der blev indarbejdet film, vil fremover blive permanente, så der kan vises andre film og billeder, der er relevante for udstillingerne. Ligeledes vil nogle af pop-up udstillingerne blive permanente i de eksisterende udstillinger.

Pop-ups m.v. i udstillingsgruppe: ekspeditioner

2021 var 100-året for igangsættelsen af den mest kendte af alle ekspeditioner under Knud Rasmussen: den femte Thule ekspedition. Grundet de mange markeringsaktiviteter omkring ved mange andre europæiske institutioner, valgte vi ved NKA at sætte et bredere fokus på Inuits roller i de europæiske ekspeditioner generelt. Med pop-up udstillinger i form af tekster direkte på udstillingsmontre med tilknyttede genstande og kortfilm forskellige steder i de permanente udstillinger, sættes f.eks. fokus på Grønlands økonomiske bidrag til ekspeditionerne, hvad europæerne tog ud, hvad grønlænderne fik i bytte, hvilke roller grønlandske kvinder og mænd spillede i ekspeditionerne.

I den permanente transportudstilling var tillige en mindre særudstilling om de grønlandske deltagere i femte Thule ekspedition, hvor man fik mulighed for at møde de forskellige deltagere ”ansigt til ansigt” i form af 1:1 papfigurer, samt tekst. I transportudstillingen var også fokus på slædehundene og der blev holdt velbesøgt foredrag om deres rolle i ekspeditioner med interne og eksterne foredragsholdere. Endnu mere velbesøgt var en teaterforestilling som NKA satte op i samarbejde med Vivi Sørensen, generøst sponsoreret af Nuuk Lokaludvalg. Forestillingen blev sat op i gæsteboligen B43, hvor besøgende kunne få lov til at opleve Vivi Sørensens helt eget tag på ekspeditionstemaet i historien og nu.

Arkivets udstillingsvirksomhed

Arkivet har siden 2018 haft sin udstillingsvirksomhed i form af små, løbende montreudstillinger i Ilimmarfik, der har været til god fornøjelse blandt universitetsstuderende, personale og generelt forbipasserende fra ind- og udland i Campus Ilimmarfik.

I 2021 var der i alt 3 udstillinger med følgende temaer: 1) Misissuisut/Paarsisut - Forstanderskaberne og 2) Samuel Kleinschmidts brev og 3) Eqqumiitsuliat - Forskellige små kunstværker fra privatarkiverne.

Nordboudstillingen

Der er udarbejdet en sketchup-model med nye tiltag i udstillingen, som bla. rummer et udsnit af en nordbostue med diverse aktiviteter for museets gæster, herunder brætspil og uldspinning. Hertil blev indkøbt skind, uld og spinderedskaber samt diverse løse genstande, som kan indgå i indretningen.

Der blev lavet tegninger, som skal indgå i monterne, for at formidle de enkelte genstandes brug, samt en plan for placering af tegningerne og justeringen af genstande i alle monterne. Der blev ligeledes lavet små film, der illustrerer spinde og væveteknik, samt animation af 2 nordboansigter ud fra kranier og DNA. Takket være donation fra Connie Downing fra USA blev der desuden indkøbt LED pærer til alle monterne i udstillingen.

Konkurrence: 400 år efter, Grønland 2121

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu inviterede landets unge og elever på GU- og ungdomsskoler til at dele deres fremtidsscenarie for hvordan Grønland ser ud om 100 år. I konkurrencen bad NKA de unge om at reflektere over fremtiden, på samme måde som Augo Lynge gjorde, ved at se endnu 100 år frem i tiden og formulere en vision for Grønlands fremtid. Bidragene blev udfærdiget i enten film, lyd eller i billede. De tre bedste indsendte forslag blev belønnet med præmier samt udstillet på Nunatta Katersugaasivia. Der blev indsendt 3 filmfiler og 2 lydfiler til NKA. Vinderen blev Anouk Holm Jensen fra Nuuk og fremtidsreflektionen var udført som en film: 'Grønland 2121', varighed på 02:13 minutter. Andenpladsen gik til Ivaana Ludvigsen og Carla Nielsen fra 2. OP på GUX Nuuk og fremtidsreflektionen udført som en lydfil: 'Podcast 2121', varighed på 02:03 minutter. Trejdepladsen gik til 1.O GUX Nuuk, hvor fremtidsreflektionen var udført som en lydfil: 'Ukiut 100 qaangiuppata takorluugaq', varighed på 03:35 minutter.

Konkurrencen var forbundet med den faste særudstilling GRØNLAND 1721-2021: Kolonitid, Nationsbygning, Folket, som åbnede d. 24. februar 2021. Der er udkommet to artikler i hhv. Nuuk Ugeavis og Sermitsiaq om konkurrencen. Der blev udsendt plakater langs kystens uddannelsessteder.

International Museumsdag 2021

Årets tema for ICOMs internationale museumsdag, *Museernes fremtid: Genfinde og Nytænke*, var i fokus på dagens aktiviteter. Museet åbnede dørene op med kaffe og bringe diskussioner om hvordan den grønlandske historie kan være nytænkende for fremtiden med de gæster der besøgte museet. Dagen afsluttes med en fyraftensbyvandring rundt i kolonihavnens bygninger, hvor museumsinspektøren for det fredede bygninger guidede turen og formidlede om bygningshistorien og hvordan den afspejler livsstil, sundhed og udvikling gennem tiden. Den sidstnævnte aktivitet var udført i samarbejde med Lokalmuseet Nuutoq.

Grønlands Museumsdag 2021

For anden gang afholdes den nationale museumsdag d. 9. august. NKA bød ind med et børneaktivitet med titlen “itsarnisarsiuuaqqat”. Børn og barnlige sjæle havde muligheden for at afprøve udgravningsmetoderne ved at registrere, måle, tegne og grave chokoladesmåkager.

PROJEKTER

Kulturmøder

Beklædning: Alle tiders tøj

Klæder skaber folk. Inuits hverdagstøj og skinddragter er gennem tiden blevet suppleret med europæiske dragter, dragtdele og andre dragtelementer. I takt med nationstankens opståen er hverdagstøj bl.a. blevet udviklet, sammensat af blandingselementer og blevet til en nationaldragt. I lighed med beskrivelsen af skinddragterne er NKA i gang med en afdækning af dragternes udvikling og historie med en gennemgang af deres brug i hverdag og fest. Undersøgelse af hvorfor østgrønlandske og sibiriske skindbroderimønstre er næsten identiske er igangsat.

Projekt om 3D fotografering af udvalgte skinddragtdele fra NKA's tøjsamling fortsattes med at finde 200 nye dragtdele og andre skindgenstande, projektet er et samarbejde mellem Danmarks Nationalmuseum og Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu.

Colonial Encounters

Ph.D-projektet, finansieret af Grønlands Forskningsråd (NIS), påbegyndtes i 2019 af Kirstine Eiby Møller. Projektet skal afdække Inuits oplevelse af koloniseringen af Grønland og Labrador, som den udviklede sig ved de herrnhutiske missionsstationer. I 2021 besøgte stipendiaten det herrnhutiske arkiv i London, men måtte på grund af COVID-19 pandemien udskyde besøget til Unitätarchiv i Herrnhut endnu engang. Noorliit Archaeology Field School afholdte sin sidste sæson med deltagere fra Ilisimatusarfik og University of Calgary, Canada.

Ph.D-stipendiaten har sin daglige gang på NKA og er dobbeltindskrevet ved Ilisimatusarfik og Memorial University of Newfoundland.

Industri og modernisering i det 20. århundrede

[National Committee on Greenlandic Industrial Heritage \(NCGIH\)](#)

NKA har fornyet sit medlemskab af The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage (TICCIH) for 2022-2023. Medlemskabet af dette internationale netværk giver betydelige muligheder for at bringe internationalt fokus på den aktuelle indsats for bevarelse og undersøgelse af Grønlands unikke industrielle kulturarv.

I 2021 har der været et begyndende fokus på mineindustrihistorien i Grønland, et fokus der fortsætter ind i 2022 i forbindelse med opsætningen af en særudstilling på NKA. Industrihistorien har generelt været i centrum i løbet af året og flere projekter er igangsat og vil fortsætte de kommende år. Undersøgelser og forskningen i emnet, herunder arkivforskning, vil udmunde sig i forskellige formidlingstiltag, blandt andet en særudstilling samt en række udgivelser.

The human Arctic (Mennesket i Arktis)

The Human Arctic – det menneskelige Arktis, er et forskningsstrategisk fokusområde, hvor NKA arbejder for at placere forskellige tiders grønlandske folk i en central rolle for forskningsperspektiver og -projekter, både egne og samarbejdsprojekter med eksterne partnere. Med vores faglighed, placering, historie og samlinger er NKA i en unik position til at byde ind med centrale perspektiver på menneskelig væren og tilpasning i det arktiske miljø. Dette fokus og disse perspektiver går igennem de forskellige forskningsprojekter som findes nedenfor.

RESPONSE Project

Grundet Covid-19 aflystes alle udenlandske samarbejdspartnere i dette National Science Foundation finansierede feltarbejde i 2021. I stedet blev der udført ca. 14 dages feltundersøgelser i Uunartoq området af et rent grønlandsk hold. 2 inspektører fra NKA (C.K. Madsen, M. Nielsen) og 3 studerende (A. Bendtsen, B. Olsen og Avaaraq Ottosen) undersøgte i perioden ca. 10 bopladser fra Tidlig Inuit i området, fundet hundredvis af nye anlæg og indsamlede en mængde prøver til analyser og datering, herunder fra mumiehulerne ved Uunartoq, som NKA har en igangværende repatrieringssag omkring. Filmfotograf og dokumentarist David Heilman Ottosen var desuden hyret til at lave 5 kortfilm til formidling af projektet. Disse film forventes præmieret i løbet af maj og juni.

Activating Arctic Heritage, AAH

2021 var det første store forskningsår for AAH efter Covid-19 årene før havde sat stramme rammer for, hvad der var muligt af feltarbejde og selv i 2021 fik Covid-19 en vis betydning for især de planlagte formidlingsaktiviteter. Dog var to hold på hver 20-30 forskere fra nationalmuseer i Grønland og Danmark i løbet af juli-august på feltarbejde omkring de to verdensarvsområder Aasivissuit-Nipisat og Kujataa. Her blev foretaget udgravninger, rekognosceringer og indsamlet naturvidenskabelige prøver fra en lang række fortidsminde-lokaliteter fra alle kulturperioder.

Både i syd og i nord blev også afviklet en række forskellige formidlingsaktiviteter, bl.a. mød-din-forsker dag i Igaliku og Sisimiut og foredragsaftener på museerne. I november afholdtes desuden en UNESCO-formindlingstur i Kujataa, hvor et hold af AAH-forskere besøgte Narsaq, Qaqortoq og Qanisartuut for at formidle de nyeste forskningsresultater til fåreholdere, borgere og undervisningsinstitutioner. I forhold til den mere akademiske formidling var det Greenland Science Week (GSW) i Sisimiut og Nuuk, der var i fokus, men også her afholdtes offentlig workshops og events.

*Hans Harmsen, NKA dokumenterer vardesystemet
i Aasivissuit baglandet*

Andre projekter

Scientific Tourism (SciTour) project

SCITOUR er et samarbejdsprojekt centreret omkring udvikling og fremme af "videnskabelig turisme". Projektets overordnede mål er at hjælpe små turistvirksomheder og operatører i fjerntliggende steder med at skabe og fremme videnskabelige turismeprodukter, så

de kan markedsføre sig på nye og produktive måder. I Grønland er fokusområdet på at opbygge kapacitet og nye kompetencer inden for kulturarvsturisme. SCITOUR løber frem til oktober 2022 og samler akademiske forskningsinstitutioner og små og mellemstore virksomheder (small-to-medium entrepreneurs eller SMEs) inden for turistindustrien. Projektet involverer akademiske partnere i Skotland, Finland, Island og Grønland samt turisme SME'er i disse lande samt Sverige og Norge. SCITOUR er medfinansieret af de fire akademiske partnere og EU's nordlige periferi- og arktiske program.

I foråret 2021 ansatte NKA Erhvervs Ph.D-kandidat, Elizabeth Cooper, fra Copenhagen Business School / Visit Greenland til at assistere med administration og udrulning af SciTour-projektet i Grønland. Vigtige milepæle for 2021 omfatter adskillige indledende onlinemøder med regionale DMOS og et to-timers workshoparrangement i Katuaq under Nuuk Science Week med SciTour-partnere fra Finland, Norge og Skotland. Workshoppen omfattede offentlige samtaler, en paneldebat og Q&A med DMO'er, en lokal operatør fra Nuuk, en turismekonsulent, Kujataa UNESCO Site Manager og direktøren for Visit Greenland. Arrangementet introducerede projektet og det brede potentiale i det videnskabelige turismekoncept i Grønland og blev overværet af omkring 30 personer fra regeringen, turismen og Ilisimatusarfik.

I slutningen af 2021 gik det nye Wonder Seekers-websted (www.wonderseekers.com) live med en særlig side dedikeret til Grønland og nogle få videnskabelige modeller for turisme, der i øjeblikket er tilgængelige i Ilulissat og Sisimiut. Projektet afsluttes i efteråret 2022.

ARKÆOLOGISKE AKTIVITETER

Ud over feltaktiviteter i forbindelse med igangværende forskningsprojekter (se ovenfor), har NKA's arkæologiske aktiviteter i 2021 stadig været noget præget af Covid-19 situationen. Følgende arkæologiske arbejder blev udført af NKA:

- M. Myrup, H. Lange og H. Harmsen foretog i juli besigtigelser og opmålinger på fortidsmindelokaliteter omkring Ilulissat for at forbedre vores geodatagrundlag i forb. med forvaltningen af området, hvor man har fået større fokus på de kulturhistoriske interesser.
- Michael Nielsen foretog i juni fortidsmindepleje omkring nordboruinerne ved Igaliku og Qassiarsuk, hvor man samtidig også oplærte site guides i opgaven, så de fremadrettet lettere selv kan gå i gang.
- Michael Nielsen og Randi Sørensen Johansen foretog i september en bygherrebetalt arkæologisk besigtigelse ved Narsannguaq, Sisimiut, i forbindelse med en udvidelse af Sømandshjemmet. Besigtigelsen gav anledning til planlægning af en egentlig arkæologisk undersøgelse i 2022.
- Mikkel Myrup foretog en besigtigelse af tidligere amerikanske militær anlæg i forb. med samarbejdsprojektet med Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

- Kirstine Eiby Møller og Randi Sørensen Johansen foretog i juli 2021 anden del af en mindre feltskole ved Noorliit, Nuuk. Feltskolen udføres som en del af K.E. Møllers Ph.D og undersøgelsens resultater vil blive publiceret i denne sammenhæng.

Feltarbejde Aasivissuit – Nipisat

2021 udgravninger i Aasivissuit – Nipisat UNESCO område fra 1. juli til 10. september var koncentreret i lokaliteterne Nipisat, Arajutsisut og Aasivissuit. Fokus på årets feltsæson i kysten var for at belyse Thule kulturens udvikling i området og kontakten – handelen mellem Inuit, kolonister og hvalfangere. I udgravninger Nipisat og Arajutsisut samlede forskerne jord & pollen prøver for at forstå bevaringsforholdene for organiske materiale. Arkæologerne gravede hundredvis af genstande op i de nævnte lokaliteter til yderligere undersøgelser.

Fra NKA deltog også museumsforvalter Allan Lyng som bådfører for NKA's båd INUA, der opererede mellem Sisimiut og udgravnings lokaliteter. Båden blev sejlet fra Nuuk tur/retur af museumsforvalteren.

Udgravning af mødding i den vestlige ende af Nipisat øen

Indlandslejren Aasivissuit blev i år besøgt i ti dage. Undersøgelserne i Aasivissuit koncentrerede om at gen-udgrave del af møddingsområde ved lejren, der i 1978 var centrum for undersøgelserne af Aasivissuit. I møddingen undersøgte rensdyrknoglenes tilstand og nedbrydning der måtte have sket på grund af klimatiske ændringer der er sket i de sidste fire årtier. Klimamålingssystem blev installeret i møddingen til aflæsning i år 2022. Endvidere foretog Hans Harmsen og Fuuja survey af jagtsystemets forskellige anlæg og varde systemets tilstand i forhold til det der var dokumenteret i 1978.

REGISTRERING OG DOKUMENTATION

Registrering ved museet, inkl. geo- og fotodokumentationsdata

NKA indgik i slutningen af året en aftale med Geoinfo om omlægning af online-fortidsmindedatabasen NUNNIFFIIT fra en Spatial Suite-plattform til en ESRI-plattform. Dermed bliver NKA's fortidsmindedata tilgængeliggjort i NunaGIS sammen med resten af Selvstyrets udstillede data.

I løbet af året er der blevet indsamlet yderligere højopløst geodata i form af højdemodeller og ortofotomosaikker af landskaber med fortidsminder samt øvrige kulturlandskaber til forberedelse til udstilling som lag i det nye NUNNIFFIIT.

NKA har i 2021 modtaget data i form af GNSS-positioner og fotodokumentation af ca. 200 enkeltliggende anlæg indsamlet på vandreture af en privatperson.

Registrering ved arkivet, inkl. digitale arkivalier

Arkivet har fortsat anvendt Office programmet Excel som registrering efter en ensartet skabelon og faste retningslinjer. Arkivet har opretholdt den i 2020 oprettede sagsgang af indkommende arkivafleveringer, fra vejledningen, sagsbehandlingen, modtagelsen af arkivalier, samt placering.

I året 2021, har der været fokus på at registrere manglende registreringer i arkivsamlingerne ved Nunatta Allagaateqarfia.

Myndighederne er stort set overgået til at bruge digitale dokumenter i deres daglige arbejde. I takt med dette er der opstået et behov for digital arkivering, uden at man har haft brugbare systemer til dette.

Der er et efterslæb på registreringen af afleverede myndighedernes arkiver. Arkivet var ellers tidligt ude med at indføre digital registrering, men den tidligere registreringsdatabase, Vista, blev forældet og ubrugelig. I de senere år har NA registreret en del i Excel.

Arkivet har blandt andet kigget på registreringssystemet ASTA. ASTA bruges i hele Norge og af Færøernes landsarkiv. Med sådan et registreringssystem åbnes der for en nøgle / vejledning (elektronisk søgedatabase), der vil lette adgangen til arkivsamlingerne. Der skal dog flere undersøgelser til for et endeligt valg kan træffes.

Ved indkomne arkiver er dokumentationen af de såkaldte "indkomstblad" som har været skrevet med hånden blevet registreret elektronisk så det bliver nemmere at fremfinde gamle/tidligere afleveringer herunder informationer om afleveringen.

Det fotografiske genstandsmateriale (film og fotos)

Grundet begrænset studentermedhjælp i 2021, har digitalisering af NKs fotosamlinger stået forholdsvis stille. Der er dog heller ikke indkommet nogle betydelige nye foto- eller filmsamlinger i 2021. Samarbejdet med Det Danske Filminstitut (DFI) om at digitalisere NKs filmmaterialer, heraf langt størstedelen fra Christian Vibe, er nu overstået, original- og digitale film er returneret. De mangler nu bare – en proces der er i gang - at blive screenet for indhold og publiceret, i første på DFIs Danmark på Film online platform.

Registrant over Hans Lynges værker

I 2019 bevilgede Sermeq Fonden midler til en Hans Lyngere-registrant. NKA fik yderligere fondsmidler fra Augustinusfonden i december 2018, så vi gik i gang i 2019 med registreringen af Hans Lynges værker i samarbejde med kunsthistoriker Jørgen Trondheim i Arktisk Institut. Arbejdet med registranten blev færdiggjort i sommeren 2020. Hans Lyngere Fonden arrangerede en overdragelsesreception d. 15. oktober i 2021 i Arktisk Instituts lokaler, hvor fondsmedlemmer, kunstnere, forskere og andre var inviteret. Jørgen Trondheim overdrog registranten til direktøren, som efterfølgende holdt en takketale.

Færdiggjorte rapporter ved NKA

- Madsen, Christian K. 2021. Qaqortoq Øst, 2021, arkæologiske besigtigelse. NKA report no. 1.
- Nielsen, Michael og Johansen, Randi S. 2021. Rapport for arkæologiske besigtigelse, Narsanngauq, Sisimiut 2021 (KNK 6016). NKA report no. 2021_02.
- Myrup, Mikkel 2021. Quaraatit, Saattut, Tupilak og Kangerlussuup Simiutai (Kap Atholl, Sabine Øer, BW5 & BW9) Survey, AUG-SEP 2021. NKA report no. 3.

Rapporter modtaget fra samarbejdspartnere

- Grønnow, Bjarne (ed.) 2021. Activating Arctic Heritage. Exploring UNESCO World Heritage in Greenland – Annual report 2021. Danmarks Nationalmuseum.
- Gauthier, Emilie 2021. Fieldwork report – Summer 2021 Monolith and moss sampling at Kap Hoegh, Liverpool Land, Greenland. University of Franche-Comté, Frankrig.

INDSAMLING OG SAMLINGER

Magasiner og lokaler

Grønlands Nationalmuseum råder i 2021 over 6 hovedmagasiner til medier og kulturhistoriske genstande. Magasinerne er fordelt på i alt 4 bygninger og er i alt på 1315 m². Magasinerne er beliggende ved samme bygninger som kontor og udstillingsfaciliteterne og er beliggende i de øverste etager og lofter med undtagelse af B-81 sorte pakhus.

B-66 (Aamarsuaasivissuaq), 2. sal Magasin I:
Etnologi (Østgrønland, polareskimoer) og arkæologi

B-66 (Aamarsuaasivissuaq), 1. sal Magasin II:
Fladkunst og kunsthåndværk, etnologi, foto, mm

B-1859 (Quersuaq), loft. Magasin III:
Arkæologiske samlinger

B-66 (Aamarsuaasivissuaq), 2. sal Magasin IV:
Nyere historie

B-1860 (Aalisakkerivik), 1. & 2. sal Magasin V:
Dragt- og skindsamlinger

B-81 (Qisuusivissuaq), Magasin VI:
Skindfartøjer, zoologi, geologi, arkæologiske materiale prøver, større genstande fra nyere tid, særudstillings materialer, montrer, feltudstyr.

Arkæologiske samling

Bortset fra arkæologisk fund fra egne undersøgelser (AAH, Narsannguaq og Noorliit) er der i 2021, bortset fra enkelte løsfund, ikke indkommet nogle nævneværdige nye arkæologiske genstande grundet det forholdsvis lave aktivitetsniveau i de foregående år. Arbejdet med at registrere de arkæologiske genstande har derfor også primært været rettet på det store efterslæb i de eksisterende samlinger. På trods af enkelte børnesygdomme med registreringsprogrammet SARA, er de fleste inspektører nu oplært i det nye system og en registrering af genstande kører fortløbende.

Tilgang til arkivets samlinger

Der er i 2021 tilgået arkiver/arkivalier fra følgende, offentlige arkiver:

Dronning Ingrid's Hospital, Sisimiut Kangerlussuaq Museum, GTO-distriktet i Narsaq, Inatsisartut Ombudsmandiat, Ilulissat Kommune, Atuarfik Mathias Storch, Grønlands Fiskerilicenskontrol GFLK, NAPA, Inatsisartut Ombudsmandiat, Grønlands Fiskerilicenskontrol GFLK, Det grønlandske hus i Aalborg, Aasiaat Regionssygehus, DGH Århus, Nanortalik Kommune, Kultur og undervisningsforvaltning, Campus Kujalleq, Landslægeembedet, Sisimiut Sygehus, Præstegældet Sisimiut, Mandtalslister fra Imerissut (Kronprinsens Ejlande).

Tilgang af private arkivalier/arkiver i 2021

Der er i 2021 tilgået privatarkiver og tilføjelser til privatarkiver stammende fra Frederik 'Kunngi' Kristensen, Sofie Petersen, Axel Laurent-Christensen, Olaffur Scheving, Silas Sandgreen, H.C. Petersen, Hendrik Ungaaq Sandgreen, Alfred Bruun Nielsen, Ph Rosen-dahl, Sanne Charlotte Jørgensen, Emma Mathilde Hammer og Samuel Kleinschmidt. Fra foreningsarkiver modtog vi arkivalier fra KIMIK og KILUT.

Tilføjelserne resulterede i, at der i 2021 var i alt 365 personarkiver, 92 foreningsarkiver, 22 virksomhedsarkiver og to forskningsarkiver.

NETVÆRK OG EKSTERNE ORGANISATIONER

Optagelse på UNESCO-lister

Den 15. december 2021 blev nominationsmaterialet for Inuit Drum Dancing and Singing behandlet på UNESCOs 16. COM møde i Paris. Der blev ikke gjort indsigelser og bedømmelsesudvalget roste nominationsmaterialet for den inklusive måde det er blevet udarbejdet på. Inuit Drum Dancing and Singing blev derfor indskrevet på den Repræsentative liste over Menneskeheds Immaterielle Kulturarv. Dette er den første indskrivning i Rigsfællesskabet.

Internationale fora og netværk

ICOM Danmark

Kirstine Eiby Møller er den grønlandske repræsentant i ICOM Danmark bestyrelse. I 2021 blev samtlige bestyrelsesmøder afholdt via Zoom, hvilket sikrede at bestyrelsen kunne mødes fuldtallige hver gang. ICOM afholder hvert år den 18. maj International Museums Dag og i år var temaet Museernes fremtid: Genfinde og Nytænke. NKA deltog med et arrangement, hvor byens borgere blev inviteret ind for at diskutere vores historie og hvordan historien kan bruges til at være nytænkende for fremtiden. Dagen blev sluttet af med en fyraftensbyvandring med bygningsinspektør Inge Bisgaard i samarbejde med Nuutoq Lokalmuseum. Byvandringen tog udgangspunkt i bygningshistorien og hvordan denne afspejler livsstil, sundhed og udviklingen gennem tiden.

Nordiske fora og netværk

Vestnordiske Arkiver (VNAK21)

Under besøg hos det færøske nationalarkiv viste direktøren udvalgt arkivmateriale, herunder det ældste arkiv de havde i samlingerne

Arkivleder var sammen med arkivarerne Helena Brandt og Mikkel Nohr Jensen i perioden 30. august - 2. september 2021 til Vestnordisk Arkivkonference i Torshavn, Færøerne. Temaerne var Big data vs. Small data, Bevaring af Persondata, Delte arkiver i vestnordisk kontekst og Formidling og markedsføring. Derudover var der netværksmøder på tværs af forskellige delegationer og arkiver på Island, Grønland og Færøerne.

Der var endvidere deltagelse og oplæg fra ICA, International Conference of Archives, om benyttelse af kunstig intelligens som hjælp til ex. indexering. Af andre deltagere var Københavns Stadsarkiv og City University of New York. Nunatta Allagaateqarfia rejste med fondsmidler fra bl.a. NAPA. Arkivlederen holdt et ledermøde med direktøren for det færøske arkiv samt Islands nationalarkivar, hvor der blev besluttet at afholde den næste Vestnordisk Arkivkonference i Nuuk i 2024. Dertil blev holdt status og uddelegeret ad-hoc opgaver til bogtudgivelsesprojektet Nordatlantisk antologi.

The Nordic and Baltic network on Intangible Cultural Heritage

The Nordic and Baltic network on Intangible Cultural Heritage mødtes seks gange over Zoom i løbet af 2021. Gennem disse møder blev det besluttet at lave et projekt med hovedfokus på levende kulturarv og FNs bæredygtigheds mål. Projektet hedder LIVIND og er finansieret af den finske udenrigsministerium og forløber over perioden 2022-2023. Projektets mål er at udvikle undervisningsmateriale til de nordiske og baltiske skoler, så vidensniveauet omkring vores fælles og særegne traditioner højnes på tværs af regionen.

UDADVENDT VIRKSOMHED

Anlægs- og bygningsarkivet

Året 2021 var endnu et meget produktivt år, hvor man også blandt andet kunne mærke, at der er mere aktivitet i Kommune Kujalleq. F.eks. i Narsaq er der 10 forespørgsler for 20 sager som indeholder over 40 B-numre. Endnu et år med store renoveringsarbejder samt saneringer i kysten for bygninger fra 1950'erne og 60'erne. Også i Nuuk bydelen Nuussuaq optager renoveringerne en stor procentdel af det arbejde der ydes her på stedet.

Med nye faciliteter i teknisk og IT-område havde vi kunnet opdatere kvaliteten af det nye skanninger mærkbart - op til 2000%, dvs., 20 gange større bit for tegninger og mikrofilm. Og hen ad vejen vil de ældre skanninger også blive opdateret i samme format.

Udover vores daglige kunders månedlige eller ugentlige besøgs eftersøgninger havde vi for allerførste gang fine besøg fra andre styrelser og departementer. Tele/Radiostyrelsen samt Dept. for boliger og infrastruktur havde 5 mands delegation i vores nye omgivelser. Det blev til et par timers sightseeing og løsere drøftelser hvorledes man kunne samarbejde og netværke med hinanden, men blev også hurtigt enige, at disse først kunne komme videre op i systemet, når faciliteterne (rullereoler, nye love m.v.) er sat på plads. Ellers havde vi haft andre interessante besøgende: professorer, kunstnere, arkitekter samt andre der er i familie med det gamle GTO-personale.

I alle de år tegningsarkivet havde bestået, havde man ikke ført en regulær statistik eller en overblikssags registrering. Så man kunne nemt havde haft et andet billede af gennemførte sager, hvis mulighed kun være læsning af faktureringer. Så fra år 2022 starter det nye år med at registrere sager inden man påbegynder en sagsforespørgsel mv., og den vil løbende blive forbedret efter institutionens behov.

I grove tal fra ser 2021 således ud:

Antal forespørgsler via mail: ca. 188 stk. - heraf 12 til forskning og studering (gratis).

Antal gennemførte sager: ca. 260 stk. Dette betyder at, enkelte forespørgsler kan indeholde flere sager.

Antal faktureringer: 144 stk. Én fakturering kan indeholde op til flere gennemførte sager, samt mange sager ender med at vi slet ikke har materialerne, eller rekvirenten må tage til takke med et helt andet materiale eller information end det efterspurgt, som vedkommende må selv køre videre med (gratis oplysninger).

Vores 3 ”største” kunder er:

Inuplan	Rambøll	Masanti
39 gange	34 gange	22 gange
53 sager	45 sager	22 sager

Top 10 fleste forespørgsler fordelt i byer/bygder/type:

Nuuk	Ilulissat	Paamiut	Qaqortoq	Maniitsoq
80	16	13	12	12
Sisimiut	Aasiaat	Narsaq	Kangerlussuaq	Alm. typehuse
12	10	10	6	8

ADMINISTRATIVE SAGER

Høringer

Der er i løbet af 2021 modtaget og behandlet syv (7) ansøgninger om småskalatilladelser med eneret, en (1) ansøgning om småskalatilladelse, syv (7) ansøgninger om mineralefterforskningslicenser, elleve (11) ansøgninger om feltaktiviteter i forbindelse med mineral efterforskning, elleve (11) ansøgninger om arealtildeling til fritidshytte.

Museets tilsyn og konsulentvirksomhed

NK har i 2021 modtaget behandlet mere end 550 behandlingssager (faglige eller offentlige forespørgsler, ansøgninger, høringer etc.), der er sendt til museets officielle mail eller souschefen, dvs. eksklusive henvendelser direkte til de enkelte inspektører. Af disse mere end 550 sager var ca. 120 officielle høringer, som oftest med NKA som lovpligtig myndighed. Sagsbehandling er derfor en ”usynlig opgave”, som trækker betydeligt ressourcer fra NKs faglige inspektører i løbet af året.

NK har i 2021 ikke arbejdet med konsulentvirksomhed på museumsområdet. Konkrete forespørgsler eller problemstillinger ved lokalmuseerne er afviklet telefonisk eller online i NUKAKA- regi.

National Heritage Ressource Manager

NKA er repræsenteret i styre- og management grupper for UNESCO verdensarvsområderne Kujataa og Aasivissuit-Nipisat, samt forestår monitoreringen og forvaltningen af kulturarvsinteresser i de to områder. Ved siden af de officielle styregruppemøder i hvert område om året, afholdes løbende telefon og online møder med områdernes site managers og park rangers, behandles ansøgninger om aktiviteter og tiltag i områderne, assisteres fagligt i forhold til lokale formidlingstiltag og fortidsmindehensyn, indsamles indrapporteringer af fortidsminder og -forhold. Hver fjerde år forelægger et større arbejde med at revidere en samlet forvaltningsplan for hvert område. Det samlede arbejde vurderes at svare til minimum et årsværk, men tillader ikke NKA at bidrage til formidlingen og udviklingen af UNESCO verdensarvsområderne i et ønskeligt omfang.

I 2021 videreførte National Heritage Ressource Manager arbejdet i NKA som en nøglepartner i administrationen og forvaltningen af Grønlands UNESCO Verdensarv og Beskyttede Områder. En central levering af dette arbejde er udviklingen af en rapporteringsmodel for sårbarhedsvurdering, som kan bruges til at udarbejde stedspecifikke retningslinjer og anbefalinger til operatører og besøgende til følsomme kulturarvsområder. I 2021 blev der udført sårbarhedsvurderinger af kulturarvsressourcer i Ilulissat, Aasivissuit – Nipisat og Kujataa.

Arkivets tilsynsrejser og konsulentarbejder

Arkivloven pålægger Arkivet ansvar for at føre tilsyn med offentlige institutioners journalsystem, samt føre tilsyn med arkivforholdene ved myndigheder og institutioner. På denne måde sikrer Arkivet, at arkivalier vedrørende Grønlands historie og kultur kan bevares for eftertiden.

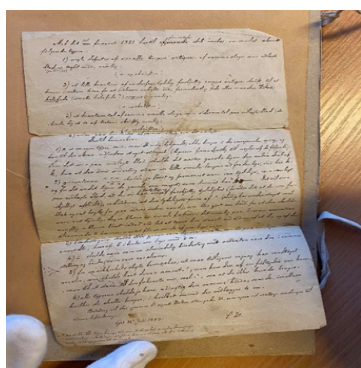
Arkivet har under tilsynsbesøget sikret om den pågældende institution har forsvarlig magasinering, arkivering og journalstyring. Dette inkluderer alle faser i arkivernes liv - fra dokumentets oprettelse i den daglige drift til hensigtsmæssig arkivering og helt til det bliver afleveret til Arkivet.

Arkivet gennemfører tilsyn for at øge de offentlige institutioners arkivbevidsthed og kompetence, og for at kunne kortlægge arkivets tilstand, med henblik på at gennemføre foranstaltninger til forbedret arkivpraksis.

Arkivet har i 2021 foretaget et tilsynsbesøg i Sisimiut, Kangaatsiaq og Aasiaat. Følgende offentlige institutioner blev besøgt:

Sisimiut & Kangerlussuaq Museum	21.04.2021
Majoriaq, Sisimiut	21.04.2021
Nalunnguarmiut Atuarfia, Sisimiut	22.04.2021

Qeqqata Kommunia, Sisimiut	22.04.2021
Palaseqarfik Sisimiut	22.04.2021
Minngortunnguup Atuarfia, Sisimiut	23.02.2021
Knud Ramussennip Højskolia	23.04.2021
KTI, Sisimiut	23.04.2021
Qeqertalik Kommune, Kangaatsiaq	26.04.2021
Palaseqarfik Kangaatsiaq	26.04.2021
Kangaatsiap Atuarfia	26.04.2021
Majoriaq, Kangaatsiaq	26.04.2021
Qeqertalik Kommune, Aasiaat	27.04.2021
Aasiaat Museum	27.04.2021
Majoriaq, Aasiaaq	27.04.2021

Sisimiut Museum har i starten af året 2021 fået afleveret et brev skrevet af Samuel Kleinschmidt dateret 1880 fra en privat person, da dette er et brev i et led af et offentligt embede, og ikke omhandler byen Sisimiut blev dokumentet afleveret til NKA. Sisimiut Museum har ønsket at lave en udstilling af brevet inden afleveringen til NKA, har arkivaren Vivi under tilsynsrejsen holdt et foredrag omkring arkiver og vigtigheden omkring NKA's indsamlinger af dem.

På billedet til venstre kan brevet ses, taget af personalet i Sisimiut museum.

Sekretariatsbetjening af Grønlands Museumsnævn

Museumsnævnet har i 2021 afholdt 5 møder, 3 fysiske møder, et virtuelt møde og et formandskabsmøde. Det har været muligt at afholde 2 fysiske møder i Nuuk, hvor medlemmer fra andre byer har været i Nuuk og afholdt andre møder i forbindelse med museumsvirksomhed. Det ordinære fysiske blev afholdt i Sisimiut.

Sekretariatsbetjening af Kulturarvsrådet

Der har i 2021 været afholdt et enkelt møde i Kulturarvsrådet, hvor rådet blev orienteret om sager på bygningsbevarings- og fredningsområdet. Yderligere korrespondance har foregået per mail. Kun en konkret fredningssag – fredningen af B-3 i Qasigiannuguit – har været behandlet af Kulturarvsrådet.

ØVRIG FORMIDLING

Undervisning ved NK

Fra NK har Ph.D. studerende K.E. Møller i 2021 undervist to kurser på Ilisimatusarfik, henholdsvis i Arktisk Arkæologi og valgfaget Historisk Arkæologi. C. K. Madsen indgår i øvrigt i Ilisimatusarfiks censorkorps.

Undervisning ved NA

I planperioden fortsætter arkivet med sin undervisningsaktivitet på Ilisimatusarfik, både i kurset i arkivkundskab som arkivet selv sammensætter og i øvrige enkeltlektioner og forelæsninger i andre kurser også på andre uddannelsesinstitutioner som f.eks. teaterskolen. Effekten af undervisningen de seneste to år har givet anledning til en stor stigning i studerendes brug af arkiverne i forbindelse med deres uddannelsesforløb ved Ilisimatusarfik og betragtes derfor som en væsentlig del af arkivets formidlingsvirksomhed. Udover de regelmæssige undervisningstilbud på de videregående uddannelser giver NA mulighed for praktikophold for studerende ved Ilisimatusarfik i h.h. til de respektive studieordninger.

Presse o.a.

Nunatta oqaluttuarisaanera minutsini 5-ni (Nunatta Nipaa, KNR)

Nunatta Allagaateqarfia har siden efteråret 2021 indgået et samarbejde med Kalaallit Nunata Radioa om en ugentlig udsendelse af optagelser fra arkivet, som udsendes hver onsdag via morgenradioprogrammet Nunatta Nipaa. Følgende emner er blevet udsendt:

Mathias Storch, Grønlandsudvalg 1920'erne, Arkivet kort: introduktion samt udvalgte kilder fra perioden under 2. verdenskrig og 1940'erne, perspektivplan fra Grønlandsrådet 1963-1979, Badeanstalten/forsamlingshuset, Flagkonkurrencen, Forstanderskaberne generelt herunder Upernaviks forstanderskab, Tvangsflytningen af Inughuit i 1953 herunder kilderne fra Thule fangerråd, Protokol fra den grønlandske skole på Julemærkesanatoriet 1958-59: Tuberkulose, Robert Petersen, Brevet fra Samuel Kleinschmidt, Nytårstaler af P.H. Lundsteen, Breve til julemanden, Præstegældarkiver "julebudgetter": Aasiaat og Iginniarfik inventarlist, Kitsissuarsuit elever, H. C. Petersen og hans privatarkiver i sorteringsrummet, Nanortalik og Uummannaq udgiftslist: juletraktament.

Publikationer, artikler, éditions m.v

- Funk, C., D. Corbett, **H. Harmsen**, and S. Goranson (2021). Japan's World War II on Kiska Island: Previously Undocumented Features on the Vega Bay Coastline. *Arctic Anthropology*, 57(2):149-166.

- McLisky, C. & **Møller, K. E.** 2021 The Uses of History in Greenland. *The Routledge Companion to Global Indigenous History*. Routledge
- **Harmsen, H. and D. M. Kristensen.** Archaeological Survey of Bluie West 3, Gamatron, Artillery Point and Camp Corbett, Kujalleq Kommune, South Greenland, 18-25 September 2020. Greenland National Museum and Archives. Nuuk, May 2021.
- **Harmsen, H., F.F. Larsen and M. Myrup.** Survey of the North Shore of Assavissuit Tasiat and Vulnerability Assessment of the UNESCO World Heritage Site of Aasivissuit, 28-30 August 2020. Greenland National Museum and Archives. Nuuk, February 2021.

Oplæg & foredrag

Under tilsynsrejsen i april 2021 i Sisimiut holdt myndighedsarkivaren et foredrag omkring myndigheders arkiver generelt og konst. arkivleder et foredrag om Samuel Kleinschmidts brev som blev afleveret til Nunatta Allagaateqarfia gennem Sisimiut Katersugaasivia i Sisimiut Katersugaasivia. Foredraget blev streamet live via Sisimiut Katersugaasivias hjemmeside.

I september 2021 afholdt arkivet oplæg for NUKAKA om arkivpraksis, it-arkivering og private arkivalier ifm. NUKAKA's generalforsamling i Nuuk.

IT-arkivaren Mikkel holdt foredrag om temaet 'delte arkiver' i forbindelse med arkivkonferencen på Færøerne i august.

Kirstine Eiby Møller faciliterede en workshop omkring forskning og etik i samarbejde med Silke Reeploug, lektor ved Ilisimatusarfik, til Greenland Science Week. Endvidere deltog Kirstine Eiby Møller i panelet "Building the Future – Early Career Scholars" med et paper til Greenland Science Week.

Papers

Madsen, C.K. 2021: Greenland's cultural heritage resources - and the 21 century climate crisis. Paper til webinar: *Cultural Heritage Protection & International Cooperation in the Arctic*, January 29, 2021. Host: The Arctic Institute (www.thearcticinstitute.org).

Madsen, C.K. 2021: Buzzwords, Best Intentions and Broken Promises: Past and New Perspectives on Community and Participatory Research in Greenland. Paper til online workshop: *Community Archaeologies and Climate Change*. Host: The Human Ecology Research Center (HERC), City University of New York.

Madsen, C.K. 2021: Is One Man's Loss Another Man's Gain? Perspectives on Social Archaeology and Inequality in Medieval Norse Greenland. Paper til konferencen "On Melting Ground. Arctic Archaeology", Chemnitz, 20-22. Okt.2021.

Madsen, C.K. 2021: *Inuit Landscapes, Arctic Agency: Fieldwork 2021*. Paper givet ved Activating Arctic Heritage workshop, Brede, DK, 11-13. Oktober, 2021.

Christian K. Madsen: Foredrag om arkæologisk forskning og feltarbejde i Sydgrønland ved Qaqortoq Museum 29. juli 2021.

Christian K. Madsen: Åbning af kunstudstilling på Qaqortoq Museum i anledning af 300-året for Hans Egedes ankomst til Grønland.

Madsen, C.K. & Grønnow, B. 2021: Introducing Activating Arctic Heritage – åbning af session på Greenland Science Week, Nuuk, 11. november 2021.

Medarbejdernes deltagelse i møder, kurser og konferencer

Konst. arkivleder deltog i et grundlæggende lederkursus gennem 4 moduler á 4 dage månedligt i tidsrummet februar-maj 2021.

Museumsinspektør Frederik Fuuja Larsen deltog d. 11.-13. oktober 2021 i seminaret 'Third AAH Research Group Seminar' på Nationalmuseet – Brede med deltagelse af AAH (Activating Arctic Heritage) forskere fra DK, Grønland og andre lande. Her blev sommerens resultater i feltarbejder både i Sydgrønland og Aasivissuit-Nipisat UNESCO-områder fremlagt og diskuteret.

Desuden deltog Fuuja d. 3.- 9. november 2021 i Greenland Science Week & World Heritage Festival i Sisimiut og Sarfannguit og Kangerlussuaq og kom med oplæg i Taseralik, Sisimiut Katersugaasiviat, GUX-skolen og Sarfannguit katersortarfíat vedrørende delprojektet om 'Community story mapping' under AAH (Activating Arctic Heritage).

Oplæg og dialog med GUX elever i Sisimiut under Science Week. På billedet: Frederik Fuuja Larsen

Museumsinspektør Randi Sørensen Johansen deltog i et webinar om *Immaterielle Kulturarv på museum*, arrangeret af Norges Museumsforbund samt Norske Kulturråd - Art Council Norway, den 2. november 2021. Ved seminaret fremlagde visse norske museers samt Kulturrådets arbejde om værnet af de immaterielle kulturarv og dens aspekter i udgangspunkt i UNESCOs 2003-konvention. Seminaret gav god indblik i forståelse af hvilken fokusområder norske museer målrettet arbejder efter. Seminaret afsluttes med workshop for at viderediskutere definitionerne i immaterielle kulturarv, forståelserne af kontrasten mellem materiel og immateriel kulturarv, og hvilken formidlingsmetoder der vil være nyttigt ved arbejdet om kulturarv samt diskussion om hvordan arbejdet med fortegnelserne kontinuerligt kan udføres blandt ansvarlige.

Randi Sørensen Johansen deltog på vegne af formidlingsinspektøren på et onlinekursus 'Museumsformidling på SOME' den 4. og 5. november 2021. Hovedtemaerne *Den sociale kommunikationssituation*, *Den sociale tekst*, *Den sociale foto* samt *Den sociale video* drøftes for at optimere museernes opslag på sociale medier anno 2021 (facebook og instagram som de primære medie-portaler). Generelt set har kurset været et oplæringskursus i henhold til hvordan den gode opslag på sociale medier skal udformes, alt efter hvordan opslaget skal modtages og lettes på smartphones. Ved kurset deltog museumslederne og assistenterne hos lokalmuseer i Grønland, undervist af afdelingslederen for Digitale anl. på Statens Museum for Kunst, Jonas Smith.

Andre møder

Madsen, C.K. 2021: Deltagelse i Projektledelseskursus i Nukaka regi, Sept. 2021.

Madsen, C.K. 2021: Deltagelse i Nukaka års- og bestyrelsesmøde, Sept. 2021.

Madsen, C.K. 2021: Medarrangør af og deltager i AAH's Kujataa UNESCO World Heritage tour 2021.

Anden forskning

Forskningsprojektsamarbejde. Nunatta Allagaateqarfia har indgået et samarbejde på projektet "Urban Transformation in a Warming Arctic" (UrbTrans) og som skal undersøge udviklingen af Nuuk i perioden 1950 og frem til i dag. Projektet er finansieret af Norges Forskningsråd og Tromsø Forskningsfond, og løber fra 2020 til 2024. Projektet får base ved Institut for Arkæologi, Historie, Religionsstudier og Teologi, ved UiT Norges Arktiske Universitet, men søger også at bygge omfattende samarbejde med aktører i Nuuk, og især på Ilisimatusarfik (vores partner her er institutleder ved Institut for Samfund, Økonomi og Journalistik, Steven Arnfjord). Formålet med projektet er at undersøge, hvordan arktiske samfund påvirkes af klimaforandringerne, og hvad der følger (klimatiske, men også øget geopolitisk interesse, økonomiske muligheder mv.), og kolonialisme og afkolonialisering, som har præget og præger samfundsudviklingen. Der ønskes at udfylde to videnshuller i den samfundsvidenskabelige forskning omkring især Arktis: (1) mangel på historiske perspektiver i undersøgelser af aktuelle forandringer og (2) en svag akademisk forståelse af karakteren og konsekvenserne af nordisk kolonialisme. Projektet vil således kombinere metoder fra historiefaget, såsom arkivstudier, og fra samfundsvidenskaberne, såsom interviews og deltagende observation. Vigtige emner i forskningen bliver at beskrive Nuuks udvikling, og hvordan den hænger sammen med og er en del af de politiske skift i Grønland. Projektet vil også lægge særlig vægt på at undersøge de forskellige værktøjer - byudviklingsteknologier om man vil - der har været og bliver brugt til at planlægge og bygge Nuuk. Det kan så være arkitekttegninger, byplaner af forskellige former eller økonomiske modeller, men også kontorer og forskellige ledelsesstrukturer. I samarbejdet indgår rådgivning og vejledning af de tilknyttede forskere i projektet samt udførelse af arkivforskning. Her er arkivleder Vivi Noahsen er tilknyttet.

FREDNING OG ANDEN KULTURARVSBESKYTTELSE

Projekter

Grønlands industrielle historie og bygningskulturarv

Projektet er under udvikling siden slutningen af 2021, med henblik på ansøgning om forskningsfremmemidler fra NIS i 1. kvartal af 2022 og midler fra Augustinus Fonden i maj 2022. Projektet vil undersøge de tidlige faser af den grønlandske industrielle udvikling. Dels gennem et bygningskulturarvs-fokus, hvor repræsentative tilbageværende bygninger og anlæg dokumenteres og tilstandsundersøges – bl.a. med henblik på at udvikle en fremtidig bevarings- og formidlingsstrategi på området. Dels gennem kulturhistoriske arkivundersøgelser, samt indsamling af interviews og beretninger fra tidligere medarbejdere/aktører i industrierne, samt mulig genstandsindsamling m.m. Projektet skal bl.a. formidles via udstillinger, dagspressen og div. Artikler.

Byggeskik og kultur. Det særligt grønlandske i grønlandsk arkitektur

De regionale særpræg i den tidlige byggeskik efter kolonisationen har mange facetter både i udtryk og form. Der er således forskellige bebyggelsesformer alt efter den geografiske beliggenhed og adgangen til byggematerialer og mødet med en anden bygningskultur. Kortlægningen er i gang med at undersøge de forskellige særpræg og variationer som hver region har udviklet, hvor de adskiller sig fra den øvrige bygningsmasse på kysten, hvilke materialer og metoder der ligger til grund for nye måder at skabe rammen om familiens bolig i kolonisationens tidlige epoke.

Klima og byggeskik i Grønland – Udbredelsen af aggressive træsvampe i grønlandske kulturhistoriske bygninger

Undersøgelser på kulturhistoriske bygninger i Nordøstgrønland har vist at der forekommer en bestemt type aggressiv træsvamp som især forekommer i den nedre dele af bygningen hvor der er øget fugt og optøning i permafrostlagene. Den aggressive træsvamp er også blevet konstateret i tilsvarende kulturhistoriske bygninger på Svalbard og det er derfor vigtigt at kortlægge udbredelsen af denne træsvamp her i landet. Træsvampen er særdeles ødelæggende for træværk og kan skabe store ødelæggelser og forringelse i bygningskulturarven. Undersøgelserne skal vise om træsvampen især har gode vilkår ved permafrostområder under optøning. Der er til dagsdato indsamlet træprøver fra tidl. butik/Museum i Qasigiannnguit, tidl. Bestyrerbolig og tidl. Hvalkommandørbolig i Aasiaat og prøverne har ikke vist tegn på angreb af denne specielle type træsvamp. Intentionerne ved prøvetagninger er at i første omgang følge den samme breddegrad som Svalbard og Danmarkshavn, og derfor fokusere på at tage stikprøver i Upernavik og Qaanaaq distrikt.

Fredede bygninger

Arbejdet med de fredede kulturhistoriske bygninger i hele landet er til tider udfordrende med hensyn til at kunne favne alle henvendelser og besvare dem på bedste faglig vis. Der er 259 fredede bygninger i hele landet. Antallet af fredningssager er minimeret og dette pågår ved at disse bliver håndteret når der løses andre projekter i området for at nedbringe rejseudgifterne.

Dette betyder at de igangværende fredningssager er:

B-430 Nationaldigter og præst Henrik Lunds Hus i Narsaq

Henrik Lunds hus i Narsaq er bygget og designet af præsten og nationaldigteren Henrik Lund. Henrik Lund er en alsidig kunstner og en del af hans sange er blevet en vigtig del af den grønlandske sangskat. Den grønlandske nationalsang er skrevet af Henrik Lund og som komponisten Jonathan Petersen har sat musik til.

Bygningen er registreret og fotodokumenteret. Der mangler stadig informationer omkring husets historie og brug gennem tid før værdigennemgangen kan færdiggøres og kræver en større arkivundersøgelse i Narsaq og NKA's Arkiv før der kan tegnes et klart billede af fredningsværdierne.

Arkivundersøgelser pågår og hele fredningssagen sammenfattes således at de bærende fredningsværdier bliver beskrevet og så fredningssagen kan komme i 3 måneders høring.

Den gamle fårelade i Upernaviarsuk/Verdensarvsområde

Den gamle fårelade i Upernaviarsuk har en stor kulturhistorisk værdi, idet bygningen er en af de få resterende og intakte fårelader fra den tidlige grønlandske fåreholder-erhvervshistorie. Fårestalden er beskrevet, opmålt og fotodokumenteret. Den følgende proces i fredningssager er en afsluttende dokumentation for de bærende fredningsværdier samt digitalisering af opmålingsresultater og udførelse af bygningstegninger.

Fredningssager på de nordøstgrønlandske hytter, stationer og anlæg

Registreringsrejsen med forswarets skib Triton er en afslutning på NKA's fredningsgennemgang på 35 historiske bygninger og anlæg der hver især bærer på en vigtig fortælling om vores fælles kulturarv. Den første del af registreringsrejsen blev udført i 2019 i samarbejde med Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok og teamet på 5 personer fik opmålt og registreret 13 ud af 26 bygninger og 9 anlæg. Fredningsgennemgangen af de resterende 11 af 13 bygninger blev gennemgået sommer 2021 med besejlings-

assistance fra forsvarets skib Triton og pt. mangler NKA fredningsværdigennemgang på de to sidste bygninger der er med i fredningslisten i Nordøstgrønland og det er Moltkehus og Brønlundhus i Pearyland for at færdiggøre projektet.

De historiske bygninger kan groft deles op i 5 epoker:

- De tidlige historiske opdagelsesrejsende i landet
- Kortlægningen af Nord- og Nordøstgrønland
- Den norske okkupation og Haag-dommen
- Den norske- og danske fangstmandsperiode
- 2. verdenskrigs anlæg

Fredningsgennemgangen på den nordøstgrønlandske hytter og stationer undersøger bygningerne og anlæggenes fredningsværdier, dvs. deres nuværende tilstand, originalitet og autencitet og fortælleverdi.

Alle opmålinger på de 26 bygninger er under optegning og for hver bygning er vi i gang med at dokumentere de bærende fredningsværdier for at klargøre dem til den offentlige 3 måneders høring.

De udvalgte hytter, stationer og anlæg skal senere følges op med formidlingsmateriale som beskriver historien om stederne samt adfærdsregler for besøgende til beskyttelse af kulturarven. Derudover er teamet i gang med at forberede en udstilling om De Nordøstgrønlandske hytter og stationer som vises i Nationalmuseets særudstillingsrum til efteråret.

Afsluttet fredningssag

Ved årsskiftet 2021/22 udløb høringsperioden for indsigelser mod fredning af museumsbygningen B-3 i Qasigiannnguit. Der var ingen indkomne indsigelser at behandle. Fredningen har været behandlet med noget forsinkelse siden begyndelsen af 2020. B-3 er derfor fremover at betragte som fredet, og registreringen af dette pågår hos Retten i Grønland og kommunen.

Næste skridt mht. B-3 er et samarbejde med kommunen om en grundig men nænsom restaurering af bygningen.

Workshop om afrensning af malinglag, samt udviklet vejledning

I samarbejde med Qasigiannnguit Museum afholdt NKA i sommeren 2021 en workshop i Qasigiannnguit. Emnet var: Metoder til skånsom afrensning af uønskede og forkerte malinglag, på historiske bygninger. Deltagere var bl.a. lokale håndværkere og malermestre, kommunens tekniske afdeling, museumslederen og Jeppe Lorenzen (NKA). På baggrund af workshopen har NKA efterfølgende udviklet en vejledning i afrensning af uønskede malinglag fra historiske bygninger, med midlet SmartStrip. Denne er tilgængelig via NKA.

BYGNINGER OG MAGASINER

[Arkivets magasiner](#)

Hovedmagasinerne i Ilimmarfik er centralt klimastyrede efter de anbefalinger der gælder for luftfugtighed og temperatur i henholdsvis papir- og båndmagasiner. Rengøring foretages regelmæssigt efter hovedplanerne for rengøring i Ilimmarfik. Sikkerhedsmæssigt er magasiner og kontorer i 2015 sikret af et nyt alarmsystem med omfattende, udendørs videoovervågning. Efter indretningen af nye arkivlokaler i Ilimmarfik i 2015 er der modtaget væsentlige mængder arkivalier fra pligtafleverende offentlige myndigheder. Ultimo 2020 er der opbrugt omkring 5229 meter fordelt på 3949 meter i hovedmagasinet, 1153 meter i byarkivet og 127 meter i Tegningsarkivet. Ultimo 2021 er der opbrugt 5343 meter efter en tilgang på 114 hyldemeter fordelt på 4056,8 meter i hovedmagasinet, 1158,7 i byarkivet og 127 meter i Bygnings- og anlægsarkivet. Normalvis er der en årlig tilgang på ca. 250 hyldemeter af afleverede arkiver fra offentlige samt private arkiver. I år 2021 har det været væsentligt mindre. Den eksakte begrundelse er uvist, men mulige grunde kan være relateret til covid-19 situationen, myndigheders personalesituation samt NA's personaleressourcer.

Ilimmarfik-magasinerne samt byarkivets magasiner omfatter i alt ca. 7500 hyldemeter fordelt på 6100 meter i Ilimmarfik og 1400 meter i byarkivet. Hyldemetertallene varierer dog uforudsigeligt idet højere æskeformater kræver at hyldefagene af og til må indrettes med færre hylder. Et estimat over det fremtidige magasinbehov når der regnes med en tilgang på ca. 250 meter årligt vil være, at magasinerne er fyldte om ca. 10 år.

Museets magasiner – og bevaringsforhold

I løbet af 2021 har fokus været på at optimere sikkerheden i magasin 4 (Nyere historie). Gulvet er blevet forstærket, og enderne er blevet isoleret for at adskille magasinet fra kontorarealerne nedenunder, klimamæssigt.

En anden stor opgave har været at gavlen ved magasin 1 (Etnologi og arkæologi) og magasin 2 (Kunst og etnologi) er blevet ekstra isoleret, da rummene tæt på gavlen var påvirkede af klimaudsving udefra. Det sidste er at magasinerne 1 (Etnologi og arkæologi), magasin 2 (Kunst og etnologi) og magasin 4 (Nyere historie) nu er forbundne igennem et nyt arbejdsrum for at forbedre arbejdsgangen sikkerhedsmæssigt. Den stejle trappe op til magasin 4 er blokeret og en dør ind til forummet af magasin 1 og magasin 2 er etableret.

Klimaovervågning

Magasiner

Magasin 1. Repatriering + arkæologi, etnografika. GUS, Østgrønlands samlingen.
aug. Luftfugtighed 52% - 44%. Temp. 17,5 - 14,5 °C.
marts. Luftfugtighed 24,5% - 15%. Temp. 14 - 11,5 °C.

Magasin 2. Kunst og etnografi. Aalut kangermiu kunst.
Aug. Luftfugtighed 53% - 43%. Temp. 17 - 15,5 °C
marts. Luftfugtighed 22,5%. - 7% Temp. 16 - 13 °C.

Magasin 3. Arkæologi
Aug. Luftfugtighed 46,5% - 43%. Temp. 19,5 - 16 °C.
Marts. Luftfugtighed 25,5% - 16,5%. Temp. 16 - 12 °C.

Magasin 4. Moderne historie
Aug. Luftfugtighed 45% - 32% Temp. 21,5 - 19 °C.
Marts. Luftfugtighed 21,5% - 11,5% Temp. 19,5 - 13 °C.

Magasin 5. Dragtmagasin etage 1
Aug. Luftfugtighed 45% - 43% Temp. 17 - 16,5 °C.
Marts. Luftfugtighed 22,% - 15,5% Temp. 16,5 - 16 °C

Magasin 5. Dragtmagasin etage 2
Aug. Luftfugtighed 46,5% - 44,5 Temp. 17,5 - 16 °C
Marts. Luftfugtighed 22% - 15,5% Temp. 16 - 15 °C

Magasin 6. (sorte pakhus) Skindfartøjer, zoologi, geologi, arkæologiske prøver
Aug. Luftfugtighed 75% - 69 % Temp. 16 - 10 °C
Marts. Luftfugtighed 80,5% - 61% Temp. -0,5 - (-)15 °C

Foto Magasin. Fotos, filmruller, glasnegativer
Aug. Luftfugtighed 51% - 42% Temp. 17,5 - 16 °C
Marts. Luftfugtighed 24% - 8,5% Temp. 16 - 14,5 °C

Udstillinger

Kolonitid 1 Indenfor montre

Marts. Luftfugtighed 32% - 27 % Temp. 16,5 – 13,5 °C

Aug. Luftfugtighed 52% - 49% Temp. 19 – 17 °C

Kolonitid 2 udenfor montre

Marts. Luftfugtighed 31,5% - 16 % Temp. 19,5 – 16 °C

Aug. Luftfugtighed 46% - 42,5% Temp. 21 – 19,5 °C

Thulekultur Inde i montre

Marts. Luftfugtighed 37% - 23 % Temp. 13,5 – 9 °C

Aug. Luftfugtighed 57% - 41,5% Temp. 17,5 – 16 °C

Thulekultur udenfor montre dragter

Marts. Luftfugtighed 44,5% - 24,5 % Temp. 15 – 13,5 °C

Aug. Luftfugtighed 58,5% - 49,5% Temp. 18 – 16 °C

Thulekultur udenfor montre ved amuletter

Marts. Luftfugtighed 38% - 27,5 % Temp. 13,5 – 11 °C

Aug. Luftfugtighed 60% - 55,5% Temp. 16,5 – 15,5 °C

Nordbo udenfor montre

Marts. Luftfugtighed 29,5% - 15 % Temp. 14 – 8,5 °C

Aug. Luftfugtighed 59,5% - 51% Temp. 15,5 – 13 °C

Nordbo montre

Marts. Luftfugtighed 12% - 26,5 % Temp. 15 – 13 °C

Aug. Luftfugtighed 57% - 50% Temp. 16 – 15,5 °C

Paleo udenfor montre

Marts. Luftfugtighed 28% - 14 % Temp. 13,5 – 10 °C

Aug. Luftfugtighed 58,5% - 51% Temp. 16 – 14,5 °C

Paleo montre

Marts. Luftfugtighed 27,5% - 12,5 % Temp. 15 – 15,5 °C

Aug. Luftfugtighed 57% - 51% Temp. 16 – 15 °C

Bødker værksted

Marts. Luftfugtighed 61% - 35,5 % Temp. 8 – 2 °C

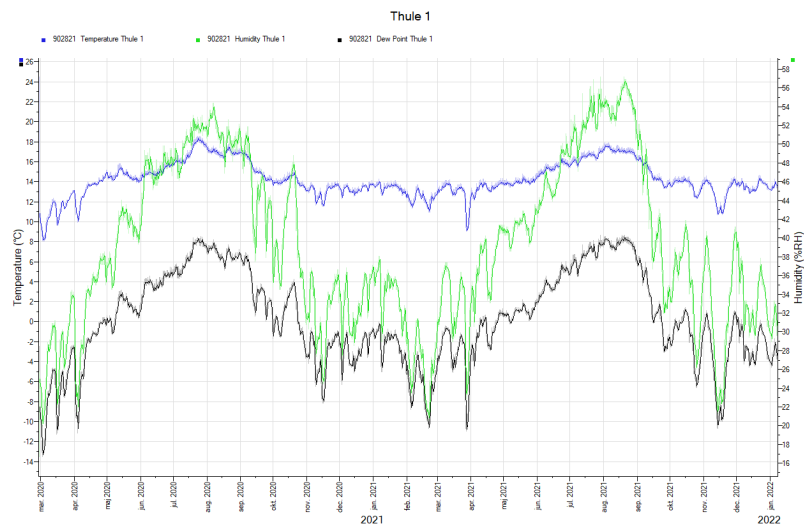
Aug. Luftfugtighed 79% - 75% Temp. 12 – 9,5 °C

Klimatallene viser at der i de fleste rum i magasiner og udstillinger er en stabil temperatur på ca. 11-16 grader c. Dog er der undtagelser hvor der bl.a. er et magasin og en udstilling hvor temperaturen gennem året veksler mellem minus 7, og plus 13,3 grader c. bygninger-ne er hverken isolerede eller opvarmede.

Vedrørende Luftfugtighed er der store udsving i alle magasiner og udstillingslokaler, som veksler mellem 10%, til ca. 60%. Generelt er der for store perioder hvor luftfugtigheden er på under 40%. Dette skyldes opvarmning af rum på grund af for svag isolering i bygningsmassen.

NKA's Magasiner er placeret i lofter af ældre bygninger, eller i uisolerede pakhuse. Udstillingerne er placerede i gamle pakhuse, som oftest skal varmes op, gennem det meste af året. Klimaanlæg for kontrol af luftfugtighed og temperatur, er oftest ikke muligt på grund af for lidt plads, eller på grund af manglende isolering. Genstandene tørrer ud om vinteren og optager fugt om sommeren.

De store udsving i luftfugtighed hvert år gør at de kulturhistoriske genstande ændrer fylde, og dermed bliver slidt langt hurtigere, og holdbarheden bliver en del kortere.

Klimatal 2020 og 2021 for udstillingen Thulekultur inde i en montre. Blå linje er temperatur. Grøn linje er fugtighed. Sort linje er mætningsgraden af fugt i luften. Figuren viser store forskelle i årstider vedrørende fugtighed. Fugtighed ligger mellem 55% og 20% igennem året. Tallene er en generel tendens for målingerne i alle magasiner og udstillinger med opvarmning.

PERSONALE

Fælles

- Daniel Thorleifsen, direktør (historie)
- Minik R. Lyberth, afdelingsleder (administration)

Museum

- Christian Koch Madsen, inspektør (nordboer), souschef
- Hans Lange, inspektør (Thulekultur)
- Mikkel Myrup, inspektør (fortidsminderegister)
- Aviâja Rosing Jakobsen, inspektør (dragter)
- Kirstine Eiby Møller, inspektør (immateriel kulturarv) Ph.D-stipendiat
- Inge Bisgaard, inspektør (fredede bygninger, bygninger) på 3/4-tid
- Jeppe Lorenzen, inspektør (fredede bygninger)
- Ditte Kristensen, inspektør (Grønlands historie i det 20. århundrede)
- Hans Husayn Harmsen, inspektør (arkæologi, fredning)
- Frederik Fuuja Larsen, inspektør (forhistorie)
- Ujammiugaq Engell, formidlingsinspektør
- Naja Rosing-Asvid, udstillingsdesigner
- Dorthe Vold, rengøring og køkken
- Allan Lynge, museumsforvalter
- Michael Nielsen, magasinforvalter
- Randi S. Johansen, studentermedhjælper/projektansat/Inspektør (Insp.pr.1/10-2021)
- Aka Bendtsen, studentermedhjælper
- Birte Olsen, studentermedhjælper

Arkiv

- Vivi Noahsen, arkivar/konst. arkivleder fra 1.10.2020
- Mikkel Nohr Jensen, IT-arkivar
- Hans Egede Berthelsen, kontorfuldmægtig
- Inger Hansen, registrator
- Eva-Luusi Marcussen-Mølgaard, Arkivar (pr.1/1-2021)
- Helena Brandt, Arkivar (pr.1/2-2021)
- Lana Løvstrøm, studentermedhjælper/projektansat
- Angutinnguaq Olsen, studentermedhjælper
- Kirsten Olsen, studentermedhjælper

Kustoder (på timebasis)

- Arnamineq Abelsen, Rene Olsen, Abia Ngiviu, Najaaraq Fleischer, Nuunni Rosing Jakobsen, Frida Larsen, Suuluaraq Motzfeldt.

Medarbejdernes medlemsskaber i diverse råd, nævn og udvalg

Christian K. Madsen

- Sekretær NKA/SNMs fælles museumsudvalg.
- medlem af Executive Polar Expert Group (PEG) for the EU-PolarNet 2
- medlem af Advisory Board, Human Ecodynamics Research Center (HERC), City, University of New York, Graduate Center
- Journal of the North Atlantic, Board of Editors.
- Co-PI på projektet "Co-production of Scientific Knowledge and the Building of Local Archaeological Capacity in Greenland" (NSF award no.1821284).
- Co-PI på Carlsberg Semper Ardens projektet Activating Arctic Heritage, 2019-2023.
- medlem af Det Grønlandske Forskningsråd (NIS)
- sekretær i Kulturarvsrådet, udpeget af NKA

Hans Harmsen er medlemmer af

- Committee Member, Registry of Professional Archaeologists, Continuing Professional Development
- Committee Member, Society of American Archaeology Committee on Climate Change Strategies and Archaeological Resources

Aviâja Rosing Jakobsen er medlemmer af

- Nunat Aqqinik Aalajangiisartut / Stednavnenævn som formand og
- Medlem af brancheudvalg for Kalaallisuuliornermik Ilinniarfik, Sisimiut

Frederik Fuuja Larsen er medlem af:

- NUKAKA's bestyrelse udpeget af NKA

Mikkel Myrup er medlem af

- Grønlands Museumsnævn, udpeget af NKA

Hans Lange er medlem af

- bestyrelsen for Winstedt Mindelegat, udpeget af NKA.

Daniel Thorleifsen

- Referencegruppen for formidling af Danmarks kolonihistorie. Kulturministeriet, København